

ДМИТРИШИН

Марта Василівна

martadmytryshyn@hotmail.com

УДК 33:37.07

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

к.е.н., доцент, Івано-
Франківський навчально-
науковий інститут
менеджменту THEU

FEATURES OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF
HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

DMYTRYSHYN Marta Vasylivna – PhD in Economics, Associate Professor, Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of Ternopil National Economic University

У статті розкрито суть публічно-приватного партнерства як економічної категорії, а також окреслено специфіку його іменування у вітчизняній та зарубіжній літературі. Проведено історичний огляд функціонування публічно-приватного партнерства у сфері вищої освіти виходячи з удосконалення нормативно-правового забезпечення галузі. Розкрито особливості втілення у життя проектів публічно-приватного партнерства державними закладами вищої освіти. Охарактеризовано форми публічно-приватного партнерства та його перспективи у вищій освіті України.

* * *

В статье раскрыта суть государственно-частного партнерства как экономической категории, а также обозначены специфика его именования в отечественной и зарубежной литературе. Проведен исторический обзор функционирования государственно-частного партнерства в сфере высшего образования исходя из усовершенствования нормативно-правового обеспечения отрасли. Раскрыты особенности воплощения в жизнь проектов государственно-частного партнерства государственными вузами. Охарактеризованы формы государственно-частного партнерства и его перспективы в высшем образовании Украины.

* * *

Introduction. The global financial crisis of the previous decade, the downturn of the economies of the leading developed countries of the world, the terrorist and military threat in different parts of our planet against the background of serious environmental problems and the depletion of natural resources make the need for comprehensive reforms in many countries of the world. Participation in social projects, stimulation and support of innovations, charity and charitable activity allows to protect vulnerable sections of the population and to promote welfare of the people as a whole. A state-business partnership is a simple and effective way to solve current problems.

The **purpose** of the study is to outline the features of public-private partnerships in higher education. In order to achieve this goal, it is necessary to use methods of studying economic phenomena and processes, in particular: comparison, historical and logical methods, systematic approach.

Results. Public-private partnership is defined as an agreement made by the government with a private service provider to obtain a service of a certain quality and quantity at a fixed price for a certain period of time.

Public-private partnerships may also involve the creation of a joint venture, that is, a consortium, to carry out large-scale projects. The Law of Ukraine "On Higher Education", passed in 2014, opens up such an opportunity for higher education institutions. Thus, in Article 27 of the enacted normative legal act, the right of a higher education institution to declare the right of a higher educational institution to be the founder (co-founder) of other legal entities that conduct their activity in accordance with the directions of the educational-scientific-production, innovative activity of a higher educational institution and / or ensure the fulfillment of its statutory tasks. Higher education institutions may also form educational, scientific and research facilities, scientific parks and be part of a consortium. All participants of the complex, the consortium maintain the status of legal entity and financial independence.

Conclusion. Summarizing the above, we can conclude that public-private partnership between the state and the private sector is a promising way of implementing large-scale projects in the field of higher education, solving current problems and a way to achieve economic development and intellectual potential of our country. Current problems do not seem to be beyond their control. In the process of implementing new PPP projects, ways will be found to solve existing problems, because cognition is seen as development, and in development - cognition of new, unknown and perspective.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, вища освіта

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, высшее образование

Keywords: public-private partnership, higher education

ВСТУП

Світова фінансова криза попереднього десятиліття, спад економіки провідних розвинених держав світу, терористична та військова загроза у різних кутках нашої планети на фоні серйозних екологічних проблем та вичерпування природних ресурсів зумовлю-

ють необхідність проведення комплексних реформ у багатьох країнах світу. Патерналістські відносини населення та держави у посткомуністичних державах покладають відповідальність за розвиток економіки та турботу про громадян на уряд та місцеві органи влади. Проте у ринковій економіці вже відбулося формування соціально-орієнтованого бізнесу, який, окрім

сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету держави, ще й вносить свій непрямий вклад у її розвиток. Участь у соціальних проектах, стимулювання та підтримка інновацій, благодійницька та доброчинна діяльність дозволяє захистити вразливі верстви населення та сприяти підвищенню добробуту народу загалом. Партнерство держави та бізнесу є простим та дієвим способом розв'язати поточні проблеми.

Дослідженнями публічно-приватного партнерства займалися, зокрема, Л. Руденко-Садарєва [1], А. Мельник [2], Н. Пйонтко [3], В. Дергачова [4], В. Коваль [5], Н. Михальчишин [6] та інші, однак реалії сьогодення ставлять нові виклики і завдання.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є окреслення особливостей публічно-приватного партнерства у сфері вищої освіти. Для досягнення поставленої мети необхідним є використання методів дослідження економічних явищ та процесів, зокрема: порівняння, історичного та логічного методів, системного підходу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Згідно з Європейським звітом про публічно-приватне партнерство, виданим у 2009 р. компанією DLA Piper, спектр форм співпраці у цій сфері є доволі різноманітним: у деяких країнах поняття публічно-приватного партнерства співвідноситься виключно з концесією, коли послуги, що надаються, оплачують споживачі (фінансування інфраструктури на концесійних засадах є загальноприйнятою практикою у Великій Британії, Франції, Італії та Іспанії).

В інших публічно-приватне партнерство передбачає будь-яку форму аутсорсингу та спільних підприємств, створених державним та приватним секторами.

Публічно-приватне партнерство визначають також як угоду, укладену урядом з приватним оператором – надавачем послуг для отримання послуги визначеної якості та кількості за встановленою ціною на певний період часу [7].

Поняття «Public Private Partnership» у вітчизняній літературі часто перекладається як «державно-приватне партнерство», «приватно-державне партнерство», «публічно-приватне партнерство». Найбільш близьким до відображення змісту концепції уявляється поняття «публічно-приватне партнерство», до того ж воно найбільш точно відтворює й сутність відносин, оскільки в якості публічного партнера в закордонній практиці часто виступають не лише органи державної влади, але й органи місцевого самоврядування, потужні громадські організації та благодійні фонди. Проте у працях українських науковців найчастіше використовується поняття «державно-приватне партнерство» як таке, що більш однозначно сприймається нашою громадськістю.

Крім того, у країнах із перехідною економікою, де недостатньо розвинуті інститути громадянського суспільства, пропозиції про партнерство, як правило, надходять від органів державної влади чи місцевого самоврядування. За таких умов термін «державно-приватне партнерство» більш правильно відображає відповідну роль держави [8]. Виходячи з цього, вище наведені терміни у нашому дослідженні вважаємо тотожними.

На момент прийняття у 2010 р. Закону України «Про державно-приватне партнерство» [9, с. 9] освітня галузь загалом та вища освіта зокрема, не були відображені в даному нормативно-правовому акті як сфери застосування державно-приватного партнерства. Проте з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» [10] 24.11.2015 р. №817-VIII до ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство» було додано освітні послуги. Вважаємо цей факт позитивним фактором розвитку публічно-приватного партнерство у сфері вищої освіти, проте, на жаль, не вичерпним.

Вищий заклад освіти згідно Закону України «Про вищу освіту» є окремим видом установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [11]. Виходячи з того, що вищий навчальний заклад може займатися також науковою, інноваційною та іншими видами діяльності окрім безпосереднього надання освітніх послуг, вважаємо внесені зміни неповними. Для усунення правових колізій та активного сприяння розвитку наукової діяльності у вищій школі вважаємо доцільним доповнити ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство» також сферою наукових досліджень.

Із прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту» у липні 2014 р. законодавець стимулює розвиток державно-приватного партнерства у цій сфері декларуючи сприяння здійсненню державно-приватного партнерства як одного із принципів державної політики у сфері вищої освіти (ст. 3).

Дослідники питань публічно-приватного партнерства у галузі освіти суть цієї категорії відображають як взаємодію державних освітніх установ і структур бізнесу або недержавних освітніх установ і держави на контрактній або інституційній основі з метою розподілу ризиків, прибутків та ресурсів між сторонами [12].

Р.В. Хусаїнов у своєму дослідженні цього об'єкта акцентує увагу на необхідності створення закладами системи вищої освіти потужних навчально-виробничих комплексів, що здатні запропонувати ринку новітні розробки. З цієї метою автор вважає за необхідне провести реформування кількості вищих навчальних закладів країни, в сторону їх зменшення шляхом об'єднання за принципом спеціалізації [13].

Публічно-приватне партнерство, загалом, може набувати різних форм. Серед них основні [14, с. 192]: контракти, що укладаються публічним партнером з приватним партнером на виконання певних робіт, забезпечення надання послуг чи постачання продукції; концесії; утворення спільних підприємств; надання публічним і приватним партнерам гарантій стосовно повернення ними кредитів, отриманих для реалізації пріоритетних інноваційно-інвестиційних проектів; фінансування здійснення заходів (програм) з реалізації

національних та інноваційно-інвестиційних проєктів; угоди для реалізації пріоритетних інноваційно-інвестиційних проєктів; угоди для трастового управління окремими виробництвами; угоди для розподілу продукції; угоди для розвитку окремих територій, паливно-енергетичних комплексів; угоди про досягнення спільних цілей для вирішення актуальних соціально-економічних завдань тощо.

Публічно-приватне партнерство може також передбачати створення спільного підприємства, тобто консорціуму, для виконання масштабних проєктів. Закон України «Про вищу освіту», прийнятий у 2014 р. відкриває для державних вишів таку можливість. Так, у ст. 27 зазначеного нормативно-правового акту декларовано право вищого навчального закладу бути засновником (співзасновником) інших юридичних осіб, які провадять свою діяльність відповідно до напрямів навчально-науково-виробничої, інноваційної діяльності вищого навчального закладу та/або забезпечують виконання його статутних завдань.

Також заклади вищої освіти можуть утворювати навчальні, навчально-наукові та навчально-науково-виробничі комплекси, наукові парки та входити до складу консорціуму. Всі учасники комплексу, консорціуму зберігають статус юридичної особи і фінансову самостійність [15, с. 69].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вище наведене, можна зробити висновки про те, що публічно приватне партнерство держави і приватника є перспективним способом реалізації масштабних проєктів у сфері вищої освіти, вирішення поточних проблем та способом досягнення розвитку економіки та інтелектуального потенціалу нашої країни. Поточні проблеми не видаються такими, що не можуть знайти вирішення. У процесі впровадження нових проєктів публічно-приватного партнерства будуть знайдені і способи вирішення існуючих проблем, адже у пізнанні вбачається розвиток, а у розвитку – пізнання нового, невідомого та перспективного.

Перспективи подальших досліджень за тематикою вбачаємо у розгляді моделей концесійних угод у публічно-приватному партнерстві.

Список використаних джерел

1. Руденко-Сударєва Л., Мозговий О., Пашицька К. *Державно-приватне партнерство: теоретичні та регуляторно-інституціональні основи*. Київ: КНЕУ, 2017. 135 с.
2. Мельник А.Ф., Підгаєць С.В. *Державно-приватне партнерство як інституціональний інструмент інвестування економіки країни*. Бізнес Інформ. 2018. № 1. С. 111-116.
3. Пйонтко Н.Б. *Державно-приватне партнерство в системі інструментів вирівнювання регіонального розвитку*. Наукові праці НДФІ. 2018. Вип. 1. С. 43-58.
4. Дергачова В.В., Кузнецова К.О. *Державно-приватне партнерство як інституціональний інструмент інвестування економіки країни*. Бізнес Інформ. 2018. № 1. С. 111-116.
5. Коваль В.В., Котлубай В.О., Арафтеній А.М. *Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України*. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 1. С. 24-30.
6. Михальчишин Н.Л., Левицька Я.В. *Державно-приватне партнерство як засіб вирішення проблем функціонування природних монополій*. Причорноморські економічні студії.

2019. Вип. 39(1). С. 31-36.

7. The European PPP Report 2009, DLA Piper. 2009. URL: <http://www.eib.org/epc/resources/dla-european-ppp-report-2009.pdf>

8. Taylor R.J. *Contracting for Health Services*. In *Private Participation in Health Services Handbook* / eds. A. Harding, A. Preker. Washington, DC: World Bank. 2003. pp. 195-204.

9. *Підготовка та реалізація проєктів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу* / С. Грищенко, К.: ФОП Москаленко О.М., 2011. 181 с.

10. Закон України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI від 01.07.2010 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010. № 40. С. 524.

11. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» №817-VIII від 24.11.2015 р. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 10, 181 с.

12. Закон України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

13. Архипов А.Ю., Шевчук Е.В. *Государственно-частное партнерство как институт модернизации сферы образовательных услуг: международный и отечественный опыт: монография* Москва: Вузовская книга, 2013. 56 с.

14. Хусаїнов Р.В. *Державно-приватне партнерство в системі вищої освіти України*. Вісник Одеського національного університету. Економіка, 2014. Т. 19. Вип. 2/2. С. 192.

15. Гусєв В. *Публічно-приватне партнерство, як механізм реалізації «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»*. Наукові записки Інститут законодавства Верховної Ради України. Серія: Економіка, 2015. № 4. С. 67-73.

References

1. Rudenko-Sudarieva L., Mozhovyi O., Pashynska K. *Public-private partnership: theoretical and regulatory-institutional foundations*. Kyiv: KNEU, 2017. 135 p. (in Ukrainian).
2. Melnik A.F., Pidhaiets S.V. *Public-private partnership in the system of institutions of the national economy: mechanisms for development: monograph*. Ternopil: TNEU, 2017. 278 p. (in Ukrainian).
3. Piontko N.B. *Public-private partnership in the system of equalization of regional development instruments* // *Scientific Works of the NSFІ*. 2018. Vol. 1. pp. 43-58. (in Ukrainian).
4. Derhachova V.V., Kuznetsova K.O. *Public-private partnership as an institutional instrument for investing in the economy of the country*. Business Inform. 2018. № 1. pp. 111-116. (in Ukrainian).
5. Koval V.V., Kotlubai V.O., Arafteij A.M. *Public-private partnership as an institute of social capital development in the conditions of decentralization of economy of Ukraine. States and regions. Series: Economics and Entrepreneurship*. 2019. № 1. pp. 24-30. (in Ukrainian).
6. Mikhailchishin N.L., Levitskaya Y.V. *Public-private partnership as a means of solving problems of functioning of natural monopolies*. Black Sea Economic Studies. 2019. № 39 (1). pp. 31-36. (in Ukrainian).
7. The European PPP Report 2009, DLA Piper. 2009. URL: <http://www.eib.org/epc/resources/dla-european-ppp-report-2009.pdf>
8. Taylor R.J. *Contracting for Health Services*. In *Private Participation in Health Services Handbook* / eds. A. Harding, A. Preker. Washington, DC: World Bank. 2003. pp. 195-204.
9. *Preparation and implementation of public-private partnership projects: A practical guide for local authorities and business* / S. Hryshchenko, Kyiv: FOP Moskalenko O.M., 2011. 181 p. (in Ukrainian).
10. Law of Ukraine “On Public-Private Partnership” №

2404-VI of 01.07.2010. News of Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2010. № 40. p. 524. (in Ukrainian).

11. Law of Ukraine "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Removal of Regulatory Barriers to Public-Private Partnership Development and Investment Promotion in Ukraine" № 817-VIII of November 24, 2015. Verkhovna Rada (BBR) Bulletin, 2016. № 10. 181 p. (in Ukrainian).

12. Law of Ukraine "On Higher Education" No. 1556-VII of 01.07.2014. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (in Ukrainian).

13. Arkhipov A.Yu., Shevchuk E.V. Public-private partnership as an institute of modernization of the sphere of educa-

tional services: international and domestic experience: monograph. Moscow: Vuzovskaya book, 2013. 56 p. (in Russian).

14. Husainov R.V. Public-private partnership in the higher education system of Ukraine. Bulletin of the Odessa National University. Economics, 2014. Vol. 19. Issue 2/2. P. 192. (in Ukrainian).

15. Husiev V. Public-Private Partnership as a Mechanism for Implementation of Ukraine 2020 Sustainable Development Strategy. Scientific Notes Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. Series: Economics, 2015. № 4. pp. 67-73. (in Ukrainian).